

Energie neutrale voornemens

Niets moet

31-05-2008

Door Tomas Vanheste

Alle nieuwbouw energieneutraal in 2020, daar streeft het kabinet naar. Maar wat betekent dat precies, en hoe gaat Balkenende IV het voor elkaar boksen?

Zonder mitsen en maren schreef het Kabinet onlangs aan de Tweede Kamer: in 2020 móét alle nieuwbouw energieneutraal zijn. Die verplichting staat in een brief waarin Balkenende IV wil laten zien dat het zijn motto 'duurzaam moet je doen' waarmaakt.

Allerminst een dwaas plan, want een huis bouwen dat evenveel energie produceert als het verbruikt, is technisch prima mogelijk, vindt Ivo Opstelten van het Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN). De eerste stap op weg naar dat mooie doel is de energiebehoefte terug te dringen. 'De warmteweerstand van huizen kan enorm omhoog,' legt Opstelten uit. 'Van alles wat je aan de schil ervan verbetert, heb je decennialang profijt.' Als het warmteverlies zo flink is teruggedrongen, heb je veel minder energie nodig om je woning op temperatuur te houden. Nu stoken we gas bij zeshonderd graden om water van rond de zeventig graden radiatoren in te pompen. 'Een vreselijk inefficiënte manier van verwarmen,' zegt de ECN-onderzoeker. 'In een beter geïsoleerde woning kan de verwarming rechtstreeks via de lucht, via hetzelfde systeem waarmee je het huis ventileert.'

De kleinere hoeveelheid energie die je nog wel nodig hebt in een huis dat stevig in zijn schil zit, kun je duurzaam opwekken. Stroom haal je uit zonnecellen of een windmolen in je tuin of op je dak, warmte uit een warmtepomp, die in de zomer warm water in de bodem opslaat, en dat in de winter oppompt. Er zijn ook allemaal nieuwe opslagtechnieken in de maak, vertelt Opstelten.

'Thermochemische materialen bijvoorbeeld. Het principe is eenvoudig. Je neemt twee chemische stoffen waarbij je warmte nodig hebt om ze te scheiden en warmte vrijkomt als je ze samenbrengt. In de zomer gebruik je de warmte uit zonnecollectoren om ze te scheiden, in de winter voeg je ze samen.'

Lenteakkoord

Technisch gesproken is de ambitie van het kabinet dus uiterst realistisch, vindt Opstelten. 'Je ziet er nu al de eerste voorbeelden van. Vorige week heeft Cramer woningen in Kollum geopend die energieneutraal zijn.'

Maar of het in de praktijk ook echt gaat lukken, is een andere vraag. Toen het kabinet half mei in zijn 'aanpak duurzame ontwikkeling' schreef dat het moet, was de inkt van het Lenteakkoord 'Energiebesparing in de nieuwbouw' net droog. Daarin kwamen de ministers Vogelaar en Cramer met de Nederlandse bouwondernemingen en projectontwikkelaars overeen te 'streven naar energieneutraal bouwen in 2020 en zich daar ook voor te willen inzetten'.

Tussen een vroom voornemen en een harde verplichting zit wel wat licht. Bij het ministerie van VROM legt een voorlichter uit dat we het woordje 'moet' uit de duurzaamheidsbrief ook weer niet al te absoluut moeten lezen. 'Je kunt dat natuurlijk niet als verplichting opleggen. Je moet het zien als het voornemen dertig procent minder CO₂ uit te stoten.'

Die opmerking brengt de filosofie van minister Cramer fraai tot uitdrukking. Zij wil er samen met het bedrijfsleven uitkomen en sluit convenanten bij de vleet. De milieubeweging mort en vindt het allemaal veel te vrijblijvend. Daarom bieden Milieudefensie, Natuur en Milieu en Novib deze week een compleet uitgewerkte tekst van een klimaatwet aan, waarin de ambitie de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen in een wettelijke verplichting is gegoten.

Waarom kan het ook in het geval van energieneutraal bouwen niet wat dwingender? Als de overheid een burger kan opleggen een energielabel te hangen aan het huis dat hij koopt, kan ze een bouwer ook dwingen energieneutraal te bouwen, zou je zeggen. Dat ligt toch lastiger, vinden ze bij VROM. 'Vanuit de wereld van de bouw moet eerst ervaring worden opgebouwd. Zover kun je niet vooruit regeren. Naarmate die datum dichterbij komt, zullen de maatregelen verplichtender worden.'

Kunstmatig onderscheid

Niets moet dus. Waar mógen de bouwers volgens het kabinet dan precies naar streven? Voor de berekening of een woning per saldo energieneutraal is, tellen de computers en drogers die erin staan niet mee, licht de persvoorlichter van VROM toe. 'Anders heb je al snel met het gedrag van de bewoners te maken. Om het niet al te ingewikkeld te maken, is dit de definitie die VROM hanteert.'

Het lijkt een tamelijk kunstmatig onderscheid. Want het zijn nooit de bakstenen die energie consumeren, maar de mensen die erin wonen die de verwarming een graadje hoger zetten, de kabinetsplannen bij lamplicht willen lezen of het begrip energieneutraal willen googelen.

Wortel, stok en tamboerijn

Een gemiste kans, vindt Ivo Opstelten. 'Ik had gehoopt dat het kabinet hetzelfde bedoelt als waar een grote groep deskundigen het langzamerhand over eens wordt, namelijk dat je ook de energie gebruikt door huishoudelijke apparaten moet meenemen.'

Helemaal zeker dat het lenteakkoord de hooggestemde ambities gaat waarmaken, is hij evenmin.

'Ik geloof dat er drie dingen nodig zijn om een ezel in beweging te brengen en te houden: een wortel, een stok en een tamboerijn.' Met de wortel en de tamboerijn is het in het lenteakkoord nog niet zo slecht gesteld, vindt Opstelten. 'Financiële prikkels en experimenteerprojecten in tien gemeenten lokken de bouwers. Vastgestelde tussendoelen geven het ritme en het tempo aan. De koplopers krijg je zo wel mee. Maar ik geloof dat je aan de groep achterblijvers wel de stok moet laten zien.'